

PARLEMENT & WETENSCHAP

Over Parlement & Wetenschap

November 2024

Parlement & Wetenschap

Sinds 2011 werken De Jonge Akademie, KNAW, NWO en de Universiteiten van Nederland met de Tweede Kamer samen om wetenschappelijke kennis een prominente(re) plaats te geven in het parlementaire handwerk. De samenwerking is na een pilotfase verankerd in het Convenant Parlement & Wetenschap (1 oktober 2014). Per 1 januari 2019 is de samenwerking geïntensiveerd. Ook het aantal wetenschapsorganisaties is uitgebreid: begin 2019 voegde TNO zich bij de partners; begin 2020 de NFU.¹

Bruggen slaan tussen parlement en wetenschap

“Bij fact free politics is niemand gebaat. Om bruggen te slaan over de kolkende grensrivier tussen deze twee werelden zijn stevige bruggenhoofden nodig met een diepe kennisfundering. Dat vergt van politici begrip van de werking en de natuurlijke grenzen van de wetenschap, en een goed begrip van de intrinsieke onzekerheden. Politici moeten leren 100 procent vertrouwen te kunnen hebben in onderzoekers die zeggen dat ze iets voor 50 procent zeker weten. Onderzoekers, op hun beurt, moeten zich realiseren hoezeer politici onder druk staan om keuzen te maken en beslissingen te nemen op basis van soms zeer beperkte informatie en een globale onderbouwing. Hier staan beroepst-wijfelaars tegenover beroepsstellingnemers.”

(KNAW-president Robbert Dijkgraaf bij de start van de pilot Parlement & Wetenschap, november 2011)

¹ KNAW: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen; NWO: Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek; NFU: Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra.

Instrumentarium

- **Netwerkverkenning:** een overzicht van wetenschappers die onderzoek doen naar een bepaald actueel onderwerp.
- *Wetenschappelijke factsheet:* de ‘stand van de wetenschap’ in een domein.
- **Ontbijtbijeenkomst:** informeel gesprek van Kamerleden en wetenschappers over een actueel onderwerp.
- **Minisymposium:** bijeenkomst over een belangwekkende ontwikkeling met potentieel grote impact, die de domeinen van individuele Kamercommissies overstijgt.
- **Wetenschapstoets** van voorgenomen beleid: wetenschappelijke weging van beleids- en wetsvoorstellen. Als kader dient [artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet](#).
- **Monitoring:** actueel wetenschappelijk onderzoek over een relevant onderwerp wordt doorgeleid naar de kenniscoördinatoren en informatiespecialisten van de Kamercommissies.

Deze middelen zijn moeilijk los van elkaar te zien. In veel gevallen worden uit een netwerkverkenning namen geput van wetenschappers die een factsheet schrijven en vervolgens worden uitgenodigd voor een gesprek.

De Kamerleden gebruiken de door de wetenschappers aangereikte kennis en informatie vervolgens voor vragen aan en debatten met, de bewindspersoon.

Ter illustratie

In het parlementaire vergaderjaar 2023-2024 zijn 21 netwerkverkenningen gemaakt. Over de onderwerpen van deze verkenningen werden dertien technische briefings of rondetafelgesprekken gehouden. In totaal zijn over elf onderwerpen dertien wetenschappelijke factsheets geschreven. Er zijn vier wetenschapstoetsen afgerond en drie ontbijtbijeenkomsten gehouden. Het minisymposium vond plaats op 12 juni.

Met de Dienst Analyse en Onderzoek van de Tweede Kamer (hierna: DAO) worden regelmatig nieuwe instrumenten verkend en uitgetoetst.

Werkwijze

Sinds 1 januari 2019 financieren de wetenschapsorganisaties een fulltime liaison Parlement & Wetenschap. Daarnaast investeren zij in ondersteuning van deze liaison door medewerkers van hun organisaties. De liaison werkt samen met medewerkers van de Dienst Analyse en Onderzoek, zoals de kenniscoördinatoren.

De Dienst Analyse en Onderzoek (DAO)

Op 1 september 2017 startte in de Tweede Kamer de Dienst Analyse en Onderzoek, conform het advies van de Klankbordgroep Versterking Kennis- en Onderzoeksfunctie Tweede Kamer. Iedere commissie kreeg de beschikking over een kenniscoördinator en een informatiespecialist. Zij vervullen de rol van informatie- en kennismakelaar voor Kamerleden. De medewerkers zijn door DAO gedetacheerd bij de commissies. Daarnaast beschikt iedere commissie over een budget voor de inkoop van kennis en stelt zij jaarlijks een kennisagenda op, waarin onderwerpen worden benoemd waarover extra kennis moet worden vergaard. DAO organiseert, adviseert en beheert het kennisbudget. De integrale kennisagenda wordt gepubliceerd op de webpagina's van [DAO](#).

Eind 2021 besloot de Kamer DAO uit te breiden met tien fte om de ondersteuning van de Kamerleden verder te verbeteren. In 2022 zijn de Europa-adviseurs aan DAO toegevoegd en in 2023 in aantal uitgebreid. Dat jaar is ook een nieuwe functie geïntroduceerd: wetgevingsadviseurs die de wetgevingsrapporteurs ondersteunen.

Ter illustratie: cases

Defensienota 2022

Op verzoek van de Vaste commissie voor Defensie bogen drie wetenschappers zich over de *Defensienota 2022* van het (toen) nieuwe kabinet. In vier A4'tjes werd de nota gedeconstrueerd: geen relatie met NAVO- en EU-beleid; geen relatie met nationaal veiligheidsbeleid, geen meetbare doelen etc. etc. Bij het debat met de minister waren twaalf (!) fracties present, alle refereerden aan de bevindingen van de wetenschappers. Tijdens het debat werd de minister genoopt toezeggingen te doen: meetbare doelen, integrale evaluatie. Vervolgens is een motie aangenomen die het kabinet opdraagt voortaan bij het schrijven van defensienota's lering te trekken uit de wetenschapstoets.

Defensienota 2024

Toen de *Defensienota 2024* van het kabinet Schoof verscheen vroeg de Vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer of de wetenschappers die tekenden voor de eerste wetenschapstoets ook de nieuwe nota onder de loep zouden kunnen nemen. Ook al om te zien of het kabinet lering heeft getrokken uit de vorige wetenschapstoets. Die vraag is beantwoord: 'ja, maar....'. Op bepaalde belangrijke punten is de nota voldragener, maar de kritiek was andermaal niet mals. Zo is het stuk over veel ambities allesbehalve concreet; veeleer een bundeling van losse doelen. Dat maakt het voor de Kamer lastig om het Defensiebeleid te controleren. De *Defensienota 2024* bevat welgeteld één meetbaar doel, maar hoe dat moet worden bereikt en hoe realistisch het is – dat werd dan weer niet gezegd. De auteurs van de wetenschapstoets zijn kort na hun presentatie in de Kamer op het ministerie ontvangen voor een nadere gedachtewisseling.

Langetermijnaanpak COVID-19

Op initiatief van een hoogleraar, omarmd door de Vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport, voerden twee wetenschappers – waaronder de initiatiefnemer – een wetenschapstoets uit van de voorgestelde langetermijnaanpak van het coronavirus. Het resultaat werd op 12 mei 2022

gepresenteerd aan een stevige delegatie van de Kamercommissie. De minister [reageerde](#) desgevraagd op de bevindingen en veel Kamerleden maakten er tijdens het rondetafelgesprek op 16 mei en in het debat op 16 juni goed gebruik van.

Uithuisplaatsingen

Op verzoek van de Vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport schreven twee wetenschappers een [factsheet over uithuisplaatsingen](#) (van kinderen), die begin 2022 verscheen. Het thema speelde tegelijkertijd bij de Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid, ook de leden van die commissie maakten gebruik van de analyse in de factsheet. Nadat één journalist de factsheet had ontdekt, volgde een golf van publicitaire aandacht.

Monitoring klimaatbeleid

De Tweede Kamer wordt jaarlijks geïnformeerd over de voortgang bij het realiseren van de klimaatdoelen, in het bijzonder over de afgesproken reductie van de uitstoot van broeikasgassen. Op verzoek van de Vaste commissie van Economische Zaken en Klimaat bogen twee wetenschappers zich over deze wijze van monitoring. In de [wetenschapstoets](#) die zij uitvoerden constateerden zij dat de Tweede Kamer breder (systeemtransities i.p.v. uitstoot), *vaker* (dan jaarlijks) en met een *langere tijdshorizon* (2050 i.p.v. 2030) zou moeten monitoren. Naar aanleiding van deze observaties vroeg de Kamercommissie de wetenschappers om, met een aantal collega's uit verschillende disciplines, mee te denken over de wijze waarop dit advies kan worden uitgevoerd. De Kamercommissie agendeerde het thema 'Systeemtransities en klimaatbeleid na 2030'. Begin 2023 werden over dat thema een ontbijtbijeenkomst met wetenschappers en een rondetafelgesprek (daarbij de auteurs van de wetenschapstoets) gehouden, ter voorbereiding op een debat met de minister.

Opkoop veehouderijen

Twee wetenschappers bogen zich eind 2020 over de onderbouwing van de opkoopregeling, gericht op veehouderijen nabij Natura 2000-gebieden (belangrijk onderdeel van het beleid gericht op de reductie van stikstofuitstoot). Deze wetenschapstoets, in zeer korte tijd uitgevoerd, is gepresenteerd aan de Vaste Tweede Kamercommissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De [kritische bevindingen](#) van de wetenschappers zijn omarmd door de Kamerleden en worden o.a. gebruikt als meetlat voor de evaluatie van het beleid. Voor de wetenschapstoets was publicitaire aandacht in enkele vakbladen en bij [Argos](#), [VPRO](#).

Artikel 68 Grondwet

Artikel 68 van de Grondwet luidt: *“De ministers en de staatssecretarissen geven de kamers elk afzonderlijk en in verenigde vergadering mondeling of schriftelijk de door een of meer leden verlangde inlichtingen waarvan het verstrekken niet in strijd is met het belang van de staat.”* Eind 2019 vroeg de Vaste commissie voor Financiën om position papers over dit grondwetsartikel, gegeven de terughoudendheid van de regering om informatie te delen met het parlement. Vier auteurs is gevraagd hun licht over deze kwestie te laten schijnen. De auteurs besloten tot het gezamenlijk schrijven van één [position paper](#). Het document was brandstof voor een zeer principiële debat met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dat op zijn beurt leidde tot unaniem aangenomen moties met huiswerk voor de minister.

Stikstof

Na de [uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof](#), in mei 2019, is een netwerkverkenning opgesteld en zijn drie factsheets geschreven. Juist op het moment dat het RIVM publicitair onder vuur lag vanwege haar stikstofrekeningsysteem, in oktober 2019, lanceerde TNO haar [factsheet](#), wat scherp getimed was en veel publiciteit opleverde. Mede dankzij de netwerkverkenning is in zeer korte tijd een rondetafelgesprek met een gebalanceerd programma georganiseerd door de verantwoordelijke Kamercommissie.

Digitale Toekomst

Op 4 juni 2019 nam de Tweede Kamer een motie van het lid Verhoeven c.s. aan. De motie was de opmaat naar het instellen van de Tijdelijke Commissie Digitale Toekomst. Door de kenniscoördinator zijn de wetenschapsorganisaties direct betrokken bij de (voorbereidende) werkzaamheden van deze commissie. Vervolgens is de brug geslagen naar het programma Digitale Samenleving van de VSNU en vonden gesprekken plaats van bij dat programma betrokken wetenschappers met de Kamercommissie. Verder is meegedacht over een literatuurstudie; over de werving van een parlementair historicus en over de samenstelling van de externe klankbordgroep. Over het thema is een netwerkverkenning opgesteld en zijn [wetenschappelijke factsheets](#) (zie sub ‘Digitalisering’) geschreven. In oktober 2020 besloot de Tweede Kamer tot het instellen van een Vaste commissie voor Digitale Zaken, conform het advies van de tijdelijke commissie.

Kernenergie

Begon het bij Arjen Lubach? Op enig moment zette de VVD het onderwerp kernenergie weer op de agenda van de Tweede Kamer. Op basis van een netwerkverkenning werden drie onderzoekers uitgenodigd om een wetenschappelijke factsheet te schrijven: over de [praktische aspecten](#) (bouw, kosten, afval); over de [stand van de wetenschap](#), en over de [plaats van kernenergie in de energiemix](#). Na het opleveren van de factsheets dienden de leden Yeşligöz-Zegerius en Mulder een [motie in die de minister opdroeg onderzoek te doen](#). Dat onderzoek verscheen op 23 september 2020, kort nadat bij de Algemene Politieke Beschouwingen weer aandacht voor kernenergie was gevraagd. Op 2 december 2020 vond een rondetafelgesprek plaats, waarvoor ook een van de auteurs van de factsheets was uitgenodigd. Op 9 december organiseerde het Montesquieu Instituut een [actualiteitendebat](#) over het onderwerp, in samenwerking met Parlement & Wetenschap. In het coalitieakkoord van het kabinet Rutte IV stond vervolgens de ambitie om twee kerncentrales te bouwen.

Europese Centrale Bank

In maart 2019 zijn door drie wetenschappers [factsheets](#) gemaakt over het rentebeleid van de Europese Centrale Bank (ECB), ten behoeve van een werkbezoek van de Vaste commissie voor Financiën aan de bank. Een van deze factsheets leverde een rode draad op in de successieve debatten met de minister van Financiën: een verzoek om in Europees verband aan te dringen op evaluatie van het monetaire beleid van de ECB – dat bleek nog niet eerder gedaan). De auteur van de factsheet is vervolgens gevraagd leiding te geven aan een groepje ‘eminente hoogleraren’ die de Tweede Kamer adviseren over het ECB-beleid.

Klimaatakkoord

Een veelgehoorde klacht over het Klimaatakkoord was dat er geen wetenschappers aan de ‘sectortafels’ waren genood. De Vaste Tweede Kamercommissie voor Economische Zaken en Klimaat hield in het voorjaar van 2019 zes rondetafelgesprekken over het conceptklimaatakkoord (vijf over de thema’s van de tafels en een over horizontale thema’s als financiën en scholing) waarbij voor de wetenschap wél een prominente plaats was ingeruimd. Van de 23 wetenschappers die voor deze gesprekken zijn uitgenodigd, waren er 21 door ons voorgedragen. De wetenschappers werden overtuigend en helder gevonden. Observatie: de gesprekken met de wetenschappers waren extra interessant omdat zij thema’s met elkaar verbonden.

Contact:

Hugo van Bergen

Liaison Parlement & Wetenschap

contact@parlementenwetenschap.nl

06 2159 9939

www.parlementenwetenschap.nl

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

**Universiteiten
van Nederland** }

TNO

KNAW

**Vereniging
Hogescholen**

umcnl